

تهیه و طراحی : محمد یولچی خانی

اگر این محتوا مفید بود یا اگر word این محتوا را خواستید با شماره:
« ۰۹۱۰۰۴۸۲۵۲۲ » تماس وبا واریز مبلغ دلخواه ما را یاری کنید.

درسنامه

انواع جملات:

- ۱- انشایی: یعنی خبری از عالم خارج نمی دهند؛ بلکه تمایلات، احساسات، خواسته ها و اموری از این دست را مطرح می کنند. مانند= امروز بعد از ظهر به من زنگ بزن.
 - ۲- خبری: یعنی درباره عالم خارج خبر می دهند. مانند=
- آب از ترکیب هیدروژن و اکسیژن با یکدیگر پدید می آید.

قضیه

به جملات با معنایی که درباره چیزی خبر می دهند و می توانیم درباره صدق (درستی) یا کذب (نادرستی) آنها سخن بگوییم « قضیه » می گویند.

مانند: هوا بارانی است.

از آنجا که وظیفه منطق جلوگیری از خطای اندیشه است و جملات انشایی (مانند: جملات امری، پرسشی و...) را نمی توان صادق یا کاذب دانست، این دسته از جملات در منطق بررسی نمی شوند.

اقسام قضیه

- ۱- هر مثلی سه زاویه دارد. =قضیه حملی
- ۲- اگر شکلی مثلث باشد، آنگاه سه زاویه خواهد داشت. =قضیه شرطی

- ۱- قضیه حملی : به قضیه‌ای که در آن به ثبوت یا نفی چیزی برای چیزی حکم می‌شود، «قضیه حملی» می‌گویند. مانند «هر تلاشگری موفق می‌شود».
- ۲- قضیه شرطی : به قضیه‌ای که در آن به اتصال یا انفصال میان دو نسبت حکم می‌شود، «قضیه شرطی» می‌گویند. مانند : «اگر تلاش کنی موفق می‌شوی».^۱

قضیه حملی

قضایای حملی همان جملات خبری در ادبیات‌اند. در منطق به نهاد جمله، «موضوع»، به مسند آن «محمول» و به فعل ربطی (اسنادی) «رابطه» می‌گویند.

ایران	پهناور	است
نهاد	مسند	فعل ربطی
موضوع	محمول	رابطه (نسبت)

قضیه موجبه: در صورتی که رابطه قضیه ایجابی باشد. مثال: الف ب است.

قضیه سالبه: در صورتی که رابطه قضیه سلبی باشد. مثال: الف ب نیست.

رابطه ایجابی و سلبی را = کیفیت قضیه

اقسام قضایای حملی

۱- قضیه شخصی

۲- قضیه محصوره

۱- **قضیه شخصی:** موضوع قضیه، مفهومی جزئی باشد، مانند: تهران پایتخت ایران است.

۲- **قضیه محصوره:** موضوع قضیه، مفهومی کلی باشد، مانند: هر انسانی مسلمان است.

سور: قیدی که بر سر قضیه می‌آید و دامنه مصادیق موضوع را تعیین می‌کند. «هر کشوری به نیروهای دفاعی نیاز دارد.»

سور: سور کلی (هر- هیچ) سور جزئی: (بعضی)

سور کلی و سور جزئی را کمیت قضیه می‌نامند.

اجزای قضیه محصوره			
هر/هیچ/بعضی	الف	ب	است/نیست
سور	موضوع	محمول	رابطه، نسبت
هر	گلی	زیبا	است

مثال:

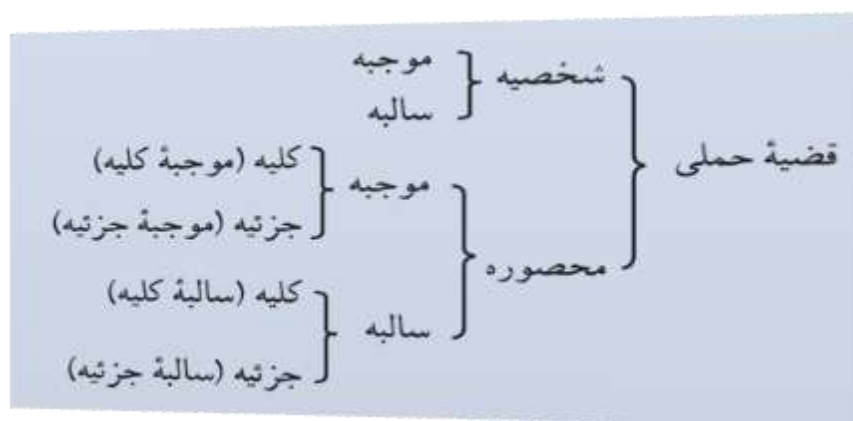
دامنه مصادیق موضوع

سور قضیه محصوره: کلی: موجب
جزئی: موجب
کلی: سالبه
جزئی: سالبه

انواع قضیه محصوره

- ۱- موجب کلیه: هر انسانی مسلمان است.
- ۲- موجب جزئی: بعضی انسان ها مسلمان هستند.
- ۳- سالبه کلیه: هیچ انسانی سلمان نیست.
- ۴- سالبه جزئی: بعضی انسان ها مسلمان نیستند.

تقسیمات قضیه محصوره:

نقطه چین ها:

- ۱- برخی جملات، **انشایی** هستند؛ یعنی خبری از عالم خارج نمی دهند؛ بلکه تمایلات، احساسات، خواسته ها و اموری از این دست را مطرح می کنند.
- ۲- به جملات با معنایی که درباره چیزی خبر می دهند و می توانیم درباره صدق (درستی) یا کذب (نادرستی) آنها سخن بگوییم « **قضیه** می گوئیم ».
- ۳- در صورتی که رابطه قضیه ایجابی باشد (مانند: است)، قضیه را « **موجب** » و در صورتی که رابطه قضیه سلبی باشد (مانند: نیست)، قضیه را « **سالبه** » می نامند.
- ۴- رابطه ایجابی و سلبی را « **کیفیت قضیه** » می نامند.
- ۵- اگر موضوع قضیه، مفهومی جزئی باشد، آن را قضیه « **شخصیه** » و اگر موضوع قضیه، کلی باشد، آن را قضیه « **محموره** » می نامند.

۶- قیدی که بر سر قضیه می آید و دامنهٔ مصادیق موضوع را تعیین میکند « سور » نامیده می شود.

پرسش های تشریحی:

۱- جملات انشایی را با ذکر مثال تعریف کنید.

برخی جملات، انشایی هستند؛ یعنی خبری از عالم خارج نمی دهند؛ بلکه تمایلات، احساسات، خواسته ها و اموری از این دست را مطرح می کنند. مانند:

امروز بعد از ظهر به من زنگ بزن.

۲- جملات خبری را با ذکر مثال تعریف کنید.

جملات خبری اند که قابلیت صادق یا کاذب بودن را دارند. مانند:

آب از ترکیب هیدروژن و اکسیژن با یکدیگر پدید می آید.

۳- چرا جملات انشایی در منطق بررسی نمی شوند؟

از آنجا که وظیفهٔ منطق جلوگیری از خطای اندیشه است و جملات انشایی (مانند: جملات امری، پرسشی و...) نمی توان صادق یا کاذب دانست، این دسته از جملات در منطق بررسی نمی شوند.

۴- قضیه را تعریف کنید.

به جملات با معنایی که دربارهٔ چیزی خبر می دهند و می توانیم دربارهٔ صدق (درستی) یا

کذب (نادرستی) آنها سخن بگوییم قضیه می گویند.

۵- قضیهٔ حملی را با ذکر مثال تعریف کنید.

به قضیه ای که در آن به ثبوت یا نفی چیزی برای چیزی حکم می شود قضیه حملی می گویند. مانند: هر مثلثی سه زاویه دارد.

۶- قضیهٔ شرطی را با ذکر مثال تعریف کنید.

به قضیه ای که در آن به اتصال یا انفصال میان دو نسبت حکم شود قضیه شرطی : میگویند. مانند :

اگر شکلی مثلث باشد، آنگاه سه زاویه خواهد داشت.

۷- موضوع محمول و رابطه در منطق چیست؟

در منطق به نهاد جمله موضوع به مسند آن « محمول و به فعل ربطی (اسنادی رابطه می گویند.

روح جاودان است.

موضوع محمول رابطه (نسبت)

۸- کیفیت قضیه چیست؟

رابطهٔ ایجابی و سلبی را کیفیت قضیه می نامند.

۹- اقسام قضایای حملی را بنویسید.

۱- قضیه شخصی ۲- قضیه محصوره

۱۰- قضیه شخصی را با ذکر مثال تعریف کنید.

اگر موضوع قضیه، مفهومی جزئی باشد، مانند : تهران پایتخت ایران است.

۱۱- قضیه محصوره را با ذکر مثال تعریف کنید.

اگر موضوع قضیه، کلی باشد، مانند: انسان در زیان است.

۱۲- اجزای قضیه محصوره را ضمن یک مثال نشان دهید.

اجزای قضیه محصوره			
هر / هیچ / بعضی	الف	ب	است / نیست
سور	موضوع	محمول	رابطه، نسبت
هر	گلی	زیبا	است
مثال :			

۱۳- «سور»، «سورکلی»، «سور جزئی» را تعریف کنید.

قیدی که بر سر قضیه می آید و دامنه مصادیق، موضوع را تعیین میکند - «سور»، نامیده می شود.

این قید به دو صورت کلی (هر یا هیچ) و جزئی (بعضی) ذکر می شود و به ترتیب «سورکلی»، «سور جزئی» نامیده می شود.

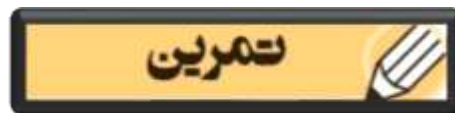
۱۴- انواع قضیه محصوره را بنویسید و برای هر کدام یک مثال بزنید.

۱- موجب کلیه: هر انسانی مسلمان است.

۲- موجب جزئی: بعضی انسان ها مسلمان هستند.

۳- سالبه کلیه: هیچ انسانی مسلمان نیست.

۴- سالبه جزئی: بعضی انسان ها مسلمان نیستند.

تمرین

۱- کدا میک از جملات زیر در منطق «قضیه» نامیده می شوند؟

که گفتت برو دست رستم ببند؟ = **قضیه نیست** (جمله پرسشی)

دلا معاش چنان کن که گر بلغزد پای فرشته ات به دو دست دعا نگه دارد = **قضیه نیست** (جمله امری)

اگر ماشین را بیمه کنی، هنگام تصادف خیالت آسوده است = **قضیه**

هرچیز به جای خویش نیکوست = قضیه

۲- در زبان فارسی چه کلمات دیگری را معادل صادق و کاذب به کار می‌بریم؟

صادق (درست) - (صحیح)

کاذب (دروغ) - (غلط)

تمرین

۱- موضوع، محمول و رابطه قضایای زیر را مشخص کنید:

سپیل غمت خانه دل را ببرد	او	تکالیفش را تحویل داد.
موضوع محمول رابطه	موضوع محمول رابطه	موضوع محمول رابطه
دانش آموزان مریض شدند	کتابها ارزشمند هستند.	
موضوع محمول رابطه	موضوع محمول رابطه	موضوع محمول رابطه

۲- قضایای سالبه و موجبه را مشخص کنید.

دشمن نادان است: **موجبه** نادان دانا نیست: **سالبه** نادان ناتوان است: **موجبه**

تمرین

اقسام قضایای حملی زیر را تعیین کنید:

- سیمرغ شش حرف ندارد. = **شخصیه** (هر کلمه ایی داخل گیومه باشد جزئی است)
- هر کشوری به نیروهای دفاعی نیاز دارد. = **محصوره** (موجبه کلیه)
- هیچ چیز بی تغییر نیست. = **محصوره** سالبه کلیه
- بعضی از مردمان بزرگ خلاق نبوده اند. = **محصوره** سالبه جزئیه
- سقراط در دادگاه محکوم شد. = **شخصیه**
- بعضی معلمان شاعرند. = **محصوره** (موجبه جزئیه)

فعالیت تکمیلی

۱- کدام یک از جملات زیر در منطق «قضیه» نامیده می‌شوند؟

الف) تو را دانش و دین رهاوند درست. = **قضیه** (جمله خبری)

ب) برو کار می‌کن مگو چیست کار. = **قضیه** نیست (جمله انشایی)

ج) دانش اندر دل چراغ روشن است. = قضیه (جمله خبری)

د) ای خردمند عاقل و دانا قصهٔ موش و گربه بر خوانا = قضیه نیست. (جمله انشایی)

۲- از میان موارد زیر، قضایای حملی و شرطی را مشخص کنید:

الف) هر جسمی دارای مکان است. = **حملی**

ب) اگر چک را امضا نکند اعتبار نخواهد داشت. = **شرطی**

۳- اقسام قضایای حملی زیر و موضوع و محمول و رابطهٔ آنها را تعیین کنید:

الف) بعضی درخت ها همیشه سبز هستند. =

موضوع محمول رابطه -موجبه جزئیه

ب) بینالود بزرگ ترین کوه خراسان است.

موضوع محمول رابطه -شخصیه موجبه

ج) «سیمرغ» بی معنا نیست.

موضوع محمول رابطه -شخصیه سالبه

ه) بعضی فرش ها دستبافت نیستند.

موضوع محمول رابطه -سالبه جزئیه

و) هیچ کس به کلاس نیامد.

موضوع محمول رابطه -سالبه کلیه

۴- با مراجعه به درس سوم مشخص کنید برای هریک از نسبت های چهارگانه، چه قضایای محصورهٔ صادقی می توان نوشت.

تساوی = هر الف ب است = موجبه کلیه هر ب الف است. موجبه کلیه

تباین = هیچ الف ب نیست سالبه کلیه هیچ ب الف نیست. سالبه کلیه

عموم و خصوصی مطلق =

هر الف ب است. موجبه کلیه بعضی الف ب هست موجبه جزئیه. - بعضی الف ب نیست سالبه جزئیه

یا

هر ب الف است موجبه کلیه بعضی ب الف هست. - موجبه جزئیه بعضی ب الف نیست. سالبه جزئیه

عموم و خصوص من وجه =

بعضی الف ب است. = موجبه جزئیه بعضی الف ب نیست. = سالبه جزئیه

بعضی ب الف است. = موجبه جزئیه بعضی ب الف نیست. = سالبه جزئیه

